

Трансформациите в селското стопанство: път към регионална устойчивост на селското стопанство в Европа

Проект FarmPath

FarmPath е тригодишен изследователски проект, финансиран чрез 7-ма рамкова програма на Европейската комисия, раздел Сътрудничество. Изпълнението на проекта стартира март 2011 година и ще продължи до февруари 2014 година. Общата цел на проект FarmPath е да се идентифицират и оценят възможните пътища за трансформиране на земеделието, насочено към регионално устойчиво селско стопанство в Европа, както и социалните и технологични иновации, необходими за откриване и развитие, за да се постигне това.

Защо изследваме “регионалната устойчивост на селското стопанство”?

През последното десетилетие трансформациите, необходими за повишаване на устойчивостта в селското стопанство, са основна тема както в работата на правителства и неправителствени организации така и на научноизследователски институции. Множество публикации, включително и публикуваната от Европейската комисия „Бяла книга за влиянието на климатичните промени върху земеделието” (2009г.), подчертават важноста на повишената устойчивост на селското стопанство за посрещане на бъдещите предизвикателства. Но въпреки че идеята за устойчиво развитие на селското стопанство е основен принцип в политиката на ЕС, все по-ясно е, че са необходими промени, така че селското стопанство в ЕС да може да отговори на нарастващите нужди и желания на европейските граждани от обществени блага и функции (например, безопасни и висококачествени храни, възобновяеми енергийни източници и производство на растителни влакна, опазване на околната среда, жизнеспособни селски райони, места за отдих и развлечения). В същото време, земеделските производители в Европа се сблъскват непрекъснато с колебанията в цените на селскостопанските продукти, променящата се аграрна политика, рисковете от болести и епидемии, екстремни метеорологични условия, както и с намаляващия брой млади хора, желаещи да се занимават със

селско стопанство.

В проект FarmPath, се приема, че нито едно стопанство или селскостопанска система, самостоятелно не би могла и не трябва да се очаква да изпълни всички изисквания към селското стопанство от гледна точка на обществото и преработвателната индустрия. Вместо това, се счита, че повишаването на устойчивостта на селското стопанство е възможно, когато функционира гъвкави комбинации от модели на селско стопанство. Тези модели се различават дотолкова, че в специфично възможните комбинации се отразяват регионалната култура, капацитета на селското стопанство, възможностите за диверсификация, екологията и исторически обусловената собственост и структури на управление. От особен интерес са онези форми и модели на селско стопанство, които са привлекателни за младите хора и практически се явяват ключов елемент за устойчиво селско стопанство от гледна точка на социалната и икономическата му страна.

Какво разбираме под “трансформация към устойчиво развитие”?

В проект FarmPath, под устойчивост на селското стопанство се разбира непрекъснатия процес на адаптиране, който позволява на домакинствата и участниците в селскостопанското производство и веригата на потребление да отговорят на променящите се нужди и предпочитания на потребителите и гражданите, чрез гъвкави комбинации от модели на селско стопанство и предоставяне на съвкупност от обществени блага на

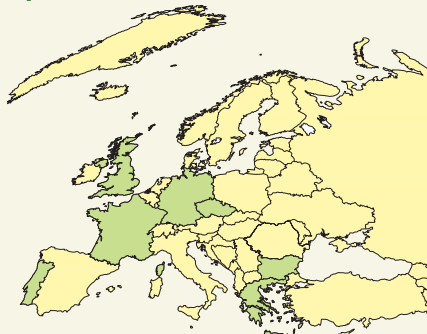
регионално равнище. За да се повиши нивото на устойчивост, е необходима трансформация (Darnhofer et al., 2010). В проекта, трансформациите се разглеждат като важни промени в начина на функциониране на системите (Kemp and Martens, 2007). Те може да включват няколко сектора или подсектора, както и различни членове на обществото, от различни нива. Тяхната взаимозависимост и съвместно развитие водят до фундаментални промени в обществото или на съществени части от него. По този начин трансформацията качествено се различава от единичните промени, ограничени по обхват (например не засягат цял сектор на икономиката), по време (краткотрайно явление, нестабилно във времето) или по обхват (осъществява се само в няколко района). Трансформациите са резултат от дългосрочни процеси на фундаментална промяна в съвместната еволюция на обществото, екологията, икономиката, културата, технологиите и институциите (Loorbach and Frantzeskaki, 2009). За да е налице трансформация е необходима обща линия на напредък на местно, регионално и национално равнище, която да определя път на развитие, основан на нови практики, технологии, знания, институции, социална организация и нови ръководни принципи и ценности.

За пълния и справедлив обхват на сложния и многостранен характер на изборът, е необходимо оценката на алтернативните варианти да бъде осъществена в т.нар. „процес на участие” (participatory process) (Scoones et al., 2007; Plummer, 2009). Действително, система, която е

Трансформациите в селското стопанство: път към регионална устойчивост на селското стопанство в Европа

приета за желано състояние и по този начин превърнала се в цел на трансформацията, трябва да бъде разгледана всеобхватно в различни мащаби (времени и пространствени), в динамика и с всички актьори. Само чрез „процесът на участие“ е възможно адекватно да се проучат различните гледни точки, несигурността, присъща на алтернативните системи и пътищата, по които се осъществява промяната на тези системи (Darnhofer and Loibl, 2007). По този начин важна част е идентифицирането и оценяването на възможните пътища за трансформация, т.е. да се предвидят устойчивите тенденции в бъдеще. Това ще бъде постигнато чрез прилагане на трансдисциплинарен подход на изследване, при който заинтересованите страни директно се включват в изследователския процес.

Страни, обект на изследването в проект FarmPath

Великобритания, Гърция, Германия, Чехия, България, Португалия, Франция

Дейности по проект FarmPath

Изследването по проекта ще се осъществи от интердисциплинарен колектив от социолози, географи и икономисти, които работят пряко с регионалните и националните заинтересовани страни от седемте страни на ЕС, обект на изследването.

- Разработване на концептуална

рамка, обхващаща понятието управление на преход, след преглед на политиките, свързани със земеделието и хранително-вкусовата промишленост, промените, и трансформациите, наблюдавани на равнище земеделско стопанство.

- Осъществяване на емпирично изследване на осем до десет различни „типове“ инициативи в споменатите седем европейски държави. Под инициатива се разбира промяна в начина на селскостопанско производство или маркетинг, която е предприета от значителен брой земеделски производители в даден регион, с цел повишаване на икономическата, социалната и/или екологичната устойчивост на селското стопанство. Инициативите ще бъдат избрани през септември 2011г.
- Разработване на регионален сценарий за развитие в два района във всяка една от седемте страни.
- Насочване на научното изследване специално към младите земеделски производители и ново стартиращите.
- Изготвяне на справочник по „регионална устойчивост на селското стопанство“.
- Разработване на препоръки към провежданата политика на регионално, национално и европейско ниво.
- Публикуване на книга с основните резултати.

Партньори по проекта:

Проект FarmPath се координира от James Hutton Institute, Шотландия в партньорство с University of Natural Resources and Life Sciences, Австрия; Университет за национално и световно стопанство, София, България; Agricultural University of Athens, Гърция; Institute for Rural Development, Франкфурт, Германия, Czech University of Life Sciences Prague, Чехия, University of Plymouth, Великобритания, University of Evora, Португалия, и Institute for Life, Food and Horticultural Sciences and Landscaping, Рен, Франция.

За допълнителна информация:

Lee-Ann Sutherland (координатор на проект FarmPath): lee-ann.sutherland@hutton.ac.uk или Ръководителят на българският колектив (mishevp@unwe.acad.bg) интернет страницата на проект FarmPath: www.farmpath.eu

Използвана литература:

Commission of European Communities (2009) Adapting to climate change: Towards a European framework for action. Brussels. Available at:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0147:FIN:EN:PDF>

Darnhofer I, Bellon S, Dedieu B, Milestad R (2010) Adaptiveness to enhance the sustainability of farming systems. A review. *Agronomy for Sustainable Development* 30(3): 545–555.

Darnhofer I, Loibl MC (2007) Experiences from transdisciplinary workshops: Co-learning about the effects of global change on farming and rural areas. Paper presented at the XXII Congress of the European Society for Rural Sociology held 19–24 Aug 2007 in Wageningen, the Netherlands.

Kemp R, Martens P (2007) Sustainable development: How to manage something that is subjective and never can be achieved? *Sustainability: Science, Practice & Policy* 3: 5–14.

Loorbach D, Frantzeskaki N (2009) A transition research perspective on governance for sustainability. Paper presented at the conference: “Sustainable development: A challenge for European research” held 28–29 May 2009 in Brussels.

Plummer R (2009) The adaptive co-management process: An initial synthesis of representative models and influential variables. *Ecology and Society* 14: 24 [online: <http://www.ecologyandsociety.org/vol14/iss2/art24>]

Scoones I, Leach M, Smith A, Stagl S, Stirling A, Thompson J (2007) Dynamic systems and the challenge of sustainability. STEPS Working Paper 1. Brighton: STEPS Centre.

Договор с ЕК № 265394

FP7 Call: THEME [KBBE.2010.1.4-03]

Оценка на пътищата на трансформация към устойчиво селско стопанство и възможните социални и технологични иновации